Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

17. november 2015*

Eelotsusetaotlus — ELTL artikkel 56 — Teenuste osutamise vabadus — Piirangud — Direktiiv 96/71/EÜ — Artikli 3 lõige 1 — Direktiiv 2004/18/EÜ — Artikkel 26 — Hanked — Postiteenused — Liikmesriigi piirkondliku üksuse õigusnormid, millega kehtestatakse pakkujatele ja nende alltöövõtjatele kohustus maksta hankelepingu esemeks olevaid teenuseid osutavatele isikutele miinimumtöötasu

Kohtuasjas C-115/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberlandesgericht Koblenzi (Koblenzi piirkondlik kohus, Saksamaa) 19. veebruari 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. märtsil 2014, menetluses

RegioPost GmbH & Co. KG

versus

Stadt Landau in der Pfalz,

menetluses osalesid:

PostCon Deutschland GmbH,

Deutsche Post AG,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kolmanda koja president L. Bay Larsen neljanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal (ettekandja) ja K. Jürimäe,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 29. aprilli 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— RegioPost GmbH & Co. KG, esindaja: *Rechtsanwalt* A. Günther,

— Stadt Landau in der Pfalz, esindaja: *Rechtsanwalt* R. Goodarzi,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

— PostCon Deutschland GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* T. Brach,

— Deutsche Post AG, esindajad: *Rechtsanwalt* W. Krohn ja *Rechtsanwalt* T. Schneider,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja A. Lippstreu,

— Taani valitsus, esindajad: C. Thorning ja M. Wolff,

— Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* M. Salvatorelli,

— Austria valitsus, esindaja: M. Fruhmann,

— Norra valitsus, esindajad: K. Nordland Hansen ja P. Wennerås,

— Euroopa Komisjon, esindajad: A. Tokár, J. Enegren ja S. Grünheid,

olles 9. septembri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 56 tõlgendamist koostoimes Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega (EÜT 1997, L 18, lk 1; ELT eriväljaanne 05/02, lk 431) artikli 3 lõikega 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT L 134, lk 114; parandus ELT 2004, L 351, lk 44; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132), muudetud komisjoni 30. novembri 2011. aasta määrusega (EL) nr 1251/2011 (ELT L 319, lk 43) (edaspidi „direktiiv 2004/18”), artikliga 26.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on RegioPost GmbH & Co. KG (edaspidi „RegioPost”) ja Stadt Landau in der Pfalz (Landau linn Pfalzis, Saksamaa, edaspidi „Landau linn”) ning mille ese on selle linna postiteenuste hankelepingu sõlmimise käigus pakkujatele ja nende alltöövõtjatele kehtestatud kohustus, et nad peavad maksma selle hanke esemeks olevaid teenuseid osutavatele töötajatele miinimumtöötasu.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 96/71

3 Direktiivi 96/71 artiklis 1 „Reguleerimisala” on ette nähtud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse liikmesriigis asuvate ettevõtjate suhtes, kes seoses riikidevahelise teenuste osutamisega lähetavad töötajaid lõike 3 kohaselt liikmesriigi territooriumile.

[...]

3. Käesolevat direktiivi kohaldatakse niivõrd, kuivõrd lõikes 1 nimetatud ettevõtjad võtavad ühe järgmistest riikidevahelistest meetmetest:

a) ettevõtja lähetab töötajad liikmesriigi territooriumile oma nimel ja juhtimisel lepingu alusel, mis on sõlmitud lähetava ettevõtja ja kõnealuses liikmesriigis tegutseva lepinguosalise vahel, kellele teenused on mõeldud, kui lähetav ettevõtja ja töötaja on lähetamise ajaks sõlminud töösuhte;

b) ettevõtja lähetab töötajad liikmesriigi territooriumil asuvasse kontsernile kuuluvasse asutusse või ettevõttesse, kui lähetav ettevõtja ja töötaja on lähetamise ajaks sõlminud töösuhte;

c) ajutist tööjõudu vahendav ettevõtja või töötajate vahendamisega tegelev ettevõtja vahendab töötaja liikmesriigi territooriumil asuvale või tegutsevale ettevõtjale, kui ajutist tööjõudu vahendav ettevõtja või töötajate vahendamisega tegelev ettevõtja on töötajaga lähetamise ajaks sõlminud töösuhte.

[...]”

4 Sama direktiivi artikli 3 „Töötingimused” lõiked 1 ja 8 sätestavad:

„1. Liikmesriigid tagavad olenemata töösuhte suhtes kohaldatavatest õigusaktidest, et artikli 1 lõikes 1 nimetatud ettevõtjad kindlustavad oma territooriumile lähetatud töötajatele töötingimused, mille liikmesriik, milles töö tehakse, on sätestanud:

— õigusnormidega

ja/või

— lõike 8 tähenduses üldiselt kohaldatavaks tunnistatud kollektiivlepingutega või vahekohtu otsustega, niivõrd kuivõrd need käsitlevad lisas nimetatud toiminguid, järgmistes küsimustes:

[...]

c) töötasu miinimummäärad, kaasa arvatud ületunnitöötasud; seda punkti ei kohaldata täiendavate kutsealaste vanaduspensioniskeemide suhtes;

[...]

Käesoleva direktiivi kohaldamisel määratletakse lõike 1 punktis c nimetatud töötasu miinimummäärade mõiste vastavalt selle liikmesriigi siseriiklikele õigusaktidele ja/või tavadele, mille territooriumile töötaja lähetatakse.

[...]

8. Mõiste „üldiselt kohaldatavaks tunnistatud kollektiivlepingud või vahekohtu otsused” hõlmab kollektiivlepinguid ja vahekohtu otsuseid, mida peavad täitma kõik ettevõtjad, kes asuvad vastavas geograafilises piirkonnas ning tegutsevad asjaomasel kutsealal või asjaomases tööstusharus.

[...]”

Direktiiv 2004/18

5 Direktiivi 2000/78 põhjendustes 2, 33 ja 34 on märgitud:

„(2) Liikmesriikides tuleb lepingute sõlmimisel riigi nimel või piirkondlike või kohalike omavalitsuste või avalik-õiguslike isikute nimel kohaldada asutamislepingu põhimõtteid, eelkõige kaupade vaba liikumise põhimõtet, asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtet ning nendest tulenevaid põhimõtteid, nagu võrdse kohtlemise, mittediskrimineerimise, vastastikuse tunnustamise, proportsionaalsuse ja läbipaistvuse põhimõte. Teatavat maksumust ületavate riigihankelepingute puhul on siiski soovitav koostada lepingute sõlmimise siseriiklikku korda kooskõlastavad ühenduse sätted, mis tuginevad kõnealustele põhimõtetele, et tagada nende mõju ja kindlustada hanketellimuse avatus konkurentsile. Kooskõlastavaid sätteid tuleks seepärast tõlgendada nii eespool nimetatud eeskirjade ja põhimõtete kui ka asutamislepingu muude eeskirjade kohaselt.

[...]

(33) Lepingu täitmise tingimused on kooskõlas käesoleva direktiiviga juhul, kui need ei ole otseselt ega kaudselt diskrimineerivad ning on esitatud hanketeates või lepingudokumentides. Esmajoones on nende abil võimalik soodustada kohapealset koolitust, eriti raskesti integreeruvate inimeste tööhõivet, tööpuudusevastast võitlust või keskkonnakaitsealast tegevust. [...]

(34) Töötingimuste ja tööohutuse valdkonnas nii siseriiklikul kui ka ühenduse tasandil kehtivaid õigusnorme ja kollektiivlepinguid kohaldatakse riikliku lepingu täitmise kestel tingimusel, et sellised eeskirjad ja nende kohaldamine on kooskõlas ühenduse õigusega. Piiriüleste olukordade suhtes, kui ühe liikmesriigi töötajad osutavad riikliku lepingu alusel teenuseid teises liikmesriigis, kehtivad […] direktiiviga [96/71] […] sätestatud miinimumtingimused, mida asukohamaa peab lähetatud töötajate suhtes täitma. Kui siseriiklikud õigusaktid sisaldavad selliseid sätteid, võib nende kohustuste täitmata jätmist käsitleda raske eksimusena ametialaste käitumisreeglite vastu või asjaomase ettevõtja ametialaste käitumisreeglite rikkumisena, mille alusel võib kõnealuse ettevõtja riigihankelepingu sõlmimise menetlusest välja arvata.”

6 Vastavalt direktiivi 2004/18 artikli 7 punkti b esimesele taandele kohaldatakse seda hankelepingute suhtes, mille eeldatav maksumus käibemaksuta on võrdne 200 000 euroga või sellest suurem, muude kui selle direktiivi IV lisas loetletud riigi valitsusasutustest hankijate sõlmitud asjade ja teenuste hankelepingute puhul.

7 Nimetatud direktiivi artikkel 26 „Lepingute täitmise tingimused” sätestab:

„Ostjad võivad kehtestada lepingu täitmisega seotud eritingimusi, kui need on kooskõlas ühenduse õigusega ning esitatud hanketeates või tehnilistes kirjeldustes. Lepingu täitmise tingimused võivad eelkõige olla seotud sotsiaal- ja keskkonnaprobleemidega.”

8 Sama direktiivi artikkel 27 „Maksude, keskkonnakaitse, töökaitsealaste sätete ja töötingimustega seotud kohustused” näeb ette:

„1. Ostja võib lepingudokumentides nimetada või liikmesriik võib ostjat kohustada nimetama asutuse või asutused, kellelt kandidaat või pakkuja võib saada asjakohast teavet selles liikmesriigis, piirkonnas või paikkonnas, kus ehitustööd teostatakse või teenust osutatakse, […] töökaitsealaste sätete ja töötingimustega seotud kohustuste kohta, mida lepingu kehtivuse ajal teostatavate ehitustööde või osutatavate teenuste suhtes kohaldatakse.

2. Ostja, kes annab lõikes 1 nimetatud teavet, palub lepingute sõlmimise menetluses osalevatel pakkujatel või kandidaatidel näidata, et nad on pakkumist koostades võtnud arvesse ehitustöö teostamise või teenuse osutamise kohas kehtivate töökaitsealaste sätete ja töötingimustega seotud kohustused.

[...]”

Saksa õigus

Liidu tasandi õigusnormid

9 Konkurentsipiirangute vastase seaduse (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (*Bundesgesetzblatt*, edaspidi „*BGBl.*”, 2013 I, lk 1750)) 26. juunil 2013 avaldatud redaktsiooni (viimati muudetud 21. juuli 2014. aasta seaduse (*BGBl.* 2014 I, lk 1066) §-ga 5) § 97 lõige 4 sätestab:

„Hankelepingud sõlmitakse spetsialiseerunud, tõhusate, usaldusväärsete ja õiguskuulekate ettevõtjatega. Hankija võib hankelepingu täitmisele kehtestada täiendavaid nõudeid, mis võivad olla seotud eelkõige sotsiaal-, keskkonna- ja tehnoloogiauuenduste küsimustega, kui nendel on objektiivne seos hanke esemega ja neid on nimetatud teostatava töö kirjelduses. Pakkujale võidakse esitada eespool mainitud nõudmistest ulatuslikumaid nõudmisi ainult siis, kui need on ette nähtud riigi tasandi või liidumaade õigusnormides.”

10 26. veebruari 1996. aasta seaduse alusel, mis puudutab piiriüleste teenuste osutamisele kohaldatavaid kohustuslikke töötingimusi ja töötajate lähetamist (Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen bei grenzüberschreitenden Dienstleistungen – Arbeitnehmer-Entsendegesetz (*BGBl.* 1996 I, lk 227, edaspidi „AEntG”)), sõlmiti 29. novembril 2007 kollektiivleping, mis kehtestab kohustusliku miinimumpalga postiteenuste sektoris, ning see tunnistati 28. detsembri 2007. aasta määrusega üldiselt kohaldatavaks kõigi selle sektori ettevõtjate suhtes. Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa kõrgeim halduskohus) tunnistas selle määruse aga 28. jaanuari 2010. aasta otsusega tühiseks, nii et postiteenuste sektoris ei olnud põhikohtuasja asjaolude ajal kohustuslikku miinimumpalka kehtestatud.

11 11. augusti 2014. aasta seadus üldise miinimumpalga kehtestamise kohta (Gesetz zur Regelung eines allgemeinen Mindestlohns (*BGBl.* 2014 I, lk 1348)) näeb põhimõtteliselt ette kõikide töötajate õiguse saada alates 1. jaanuarist 2015 miinimumpalka 8,50 eurot tunnis.

Rheinland-Pfalzi liidumaa õigusnormid

12 Rheinland-Pfalzi liidumaa 1. detsembri 2010. aasta seaduse kollektiivlepingute täitmise ja avalik-õiguslike hankelepingute puhul miinimumtöötasu maksmise tagamise kohta (Landesgesetz zur Gewährleistung von Tariftreue und Mindestentgelt bei öffentlichen Auftragsvergaben, edaspidi „LTTG”) § 1 sätestab:

„Käesoleva seadusega võideldakse konkurentsimoonutuste vastu, mis ilmnevad hankelepingute sõlmimisel odava tööjõu kasutamise tõttu ja mis võimendavad sellest sotsiaaltoetuste süsteemile tekkivaid kulutusi. Selle eesmärgi täitmiseks on ette nähtud, et hankijatel [...] on õigus tunnistada vastavalt käesolevale seadusele hankemenetluses edukaks pakkujaks ettevõtjaid, kes maksavad oma töötajatele käesolevas seaduses kehtestatud miinimumtöötasu ja kes austavad kollektiivlepinguid.”

13 LTTG § 2 „Miinimumtöötasu” lõikes 1 on ette nähtud:

„Kui käesoleva seaduse § 4 järgi ei ole nõutav kollektiivlepingu järgimine, sõlmitakse hankelepingud ainult ettevõtjatega, kes kinnitavad pakkumuse esitamisel kirjalikult, et kohustuvad maksma oma töötajatele tööde teostamise eest (vähemalt) 8,50 euro (bruto) suurust miinimumtunnitasu või miinimumtunnitasu, mida on tööde teostamise perioodil muudetud […]. […] Kui pakkumusele ei ole lisatud miinimumtöötasu maksmise kinnitust ja seda ei esitata ka hankija vastaval nõudmisel, siis lükatakse pakkumus tagasi. Kui [pädev] teeninduspunkt on avaldanud miinimumtöötasu maksmise kirjaliku kinnituse näidisvormid, siis on lubatud neid kasutada.”

14 Rheinland-Pfalzi liidumaa valitsuse 11. detsembri 2012. aasta määruse kohaselt oli LTTG § 3 lõikes 1 ette nähtud miinimumtöötasu Rheinland-Pfalzi liidumaal asjaomasel ajal 8,70 eurot tunnis.

15 LTTG § 4 „Kohustus austada kollektiivlepinguid” sätestab:

„(1) Riigihankeid, mis kuuluvad 20. aprilli 2009. aasta seaduse piiriüleselt lähetatud ja regulaarselt Saksamaa Liitvabariigis töötavate töötajate kohustuslike töötingimuste kohta (Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen für grenzüberschreitend entsandte und für regelmäßig im Inland beschäftigte Arbeitnehmer und Arbeitnehmerinnen (*BGBl*. 2009 I, lk 799, edaspidi „AEntG”)) – vaatlusalusel ajal kehtinud redaktsioonis – kohaldamisalasse, sõlmitakse ainult ettevõtjatega, kes pakkumuse esitamisel kohustuvad kirjalikult maksma oma töötajatele tööülesannete täitmise eest tasu, mille suurus ja maksmise tingimused vastavad vähemalt kollektiivlepingu tingimustele, mis on ettevõtjale siduv [nimetatud seaduse] alusel.

[...]

(6) Kui pakkumusele ei ole lisatud miinimumtöötasu maksmise kinnitust ja seda ei esitata ka hankija vastaval nõudmisel, siis lükatakse pakkumus tagasi. Kui [pädev] teeninduspunkt on avaldanud miinimumtöötasu maksmise kirjaliku kinnituse näidisvormid, siis on lubatud neid kasutada.”

16 LTTG § 5 „Alltöövõtjad” lõige 2 sätestab:

„Alltöövõtjat kasutada sooviv pakkuja peab tagama, et ka alltöövõtja maksab töid teostavatele töötajatele §-des 3 ja 4 ette nähtud miinimumtöötasu ja esitab hankijale iga alltöövõtja miinimumtasu ja kollektiivlepingute täitmist puudutava kinnituse. [...]”

17 LTTG § 6 „Tõendid ja kontroll” kehtestab teatavad kohustused pakkuja ja alltöövõtjate jaoks, mis puudutavad eelkõige selliste dokumentide ja andmete säilitamist ja käsutusse andmist, mis võimaldavad hankijal kontrollida LTTG-s ette nähtud kohustuste täitmist.

18 LTTG § 7 „Sanktsioonid” sätestab:

„(1) Hankija ja töövõtja vahel sõlmitud leping peab sisaldama kokkulepet selle kohta, et §-dest 3–6 tulenevate kohustuste mis tahes süüline rikkumine toob kaasa leppetrahvi, mille suurus on üks protsent asjaomase ettevõtjaga sõlmitud lepingu maksumusest; korduva rikkumise korral ei tohi trahvisumma ületada 10% asjaomase lepingu maksumusest. Ettevõtja, kes osutab riigihanke korras tellitud teenust, peab maksma leppetrahvi ka juhul, kui rikkumise pani toime alltöövõtja ja teenust osutav ettevõtja oli või pidi olema rikkumisest teadlik. Kui leppetrahvi summa on ebaproportsionaalselt suur, võib hankija seda pakkuja taotlusel vähendada sobivale summale. [...]

(2) Hankija ja töövõtja lepivad kokku, et kui töövõtja rikub artiklites 3–6 ette nähtud nõudeid vähemalt raske ja tõsise hooletuse tõttu, siis on hankijal õigus leping olulistel põhjustel ette teatamata üles öelda.

(3) Kui töövõtja või mõni alltöövõtja on vähemalt raske hooletuse tõttu või korduvalt rikkunud käesolevast seadusest tulenevaid kohustusi, on hankijatel õigus see töövõtja või alltöövõtja hankemenetlustest kõige rohkem kolmeks aastaks kõrvale jätta.

[...]"

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

19 Landau linn kuulutas 23. aprillil 2013 välja avatud hankemenetlusega kaheks osaks jaotatud hanke selle linna postiteenuste osutamiseks, mis hõlmas eelkõige kirjade ja postipakkide kogumist, edastamist ja kättetoimetamist käsitleva raamlepingu sõlmimist. Leping hõlmab kaheaastast perioodi, hankijale on ette nähtud õigus pikendada seda ühepoolselt kahel korral, mõlemal juhul ühe aasta võrra.

20 Vastavalt hanketeate punkti III 2.2. „Majanduslik ja finantssuutlikkus" alapunktile 4 „austab pakkuja [LTTG] sätteid".

21 Põhikohtuasja asjaolude ajal ei olnud kollektiivlepingut, milles oleks kehtestatud miinimumpalk ja mis oleks olnud AEntG alusel siduv postiteenuste sektori ettevõtjate jaoks. Samal ajal ei olnud ettevõtjatel samuti kohustust maksta miinimumpalka 11. augusti 2014. aasta seaduse alusel, mis reguleerib üldist miinimumpalka.

22 Põhikohtuasjas esemeks oleva hanke tehnilise kirjelduse lisa E6 on „LTTG § 3 lõike 1 kohane deklaratsiooni näidisvorm". See lisa oli mõeldud selleks, et pakkujad saaksid esitada pakkumuse esitamise ajal enda ja oma alltöövõtjate deklaratsiooni miinimumpalga kohta.

23 Deklaratsiooni näidisvorm oli sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevaga kohustun/kohustume

1) maksma töötajatele lepingu esemeks oleva töö tegemise eest vähemalt liidumaa kehtivates õigusnormides [LTTG] § 3 lõike 2 kolmandas lauses ette nähtud miinimumpalga kehtestamiseks ette nähtud (bruto) tunnipalka, välja arvatud, kui töö teevad praktikal olevad isikud;

2) valima hoolikalt alltöövõtjaid ja eelkõige kontrollima, kas nende hinnapakkumine võis olla arvutatud maksmisele kuuluva miinimumtöötasu alusel;

3) hankelepingu täitmise korral alltöövõtjate poolt või vahendaja lähetatud ajutiste töötajate poolt või alltöövõtja vahendusettevõtte poolt tagama, et LTTG § 4 lõikest 1 või LTTG § 3 lõikest 1 tulenevad kohustused on täidetud, ja esitama hankijale deklaratsioonid, millega alltöövõtjad ja vahendusettevõtjad kohustuvad austama miinimumpalga ja kollektiivlepingute nõudeid;

4) hoidma esitamiseks täielikke ja kontrollitavaid dokumente, mis puudutavad töötajaid, kes on tööle võetud hankelepingu täitmiseks, esitama need dokumendid hankijale tema nõudmisel ja informeerima töötajaid sellest, et hankija võib läbi viia kontrolle."

24 RegioPost esitas 16. mai 2013. aasta kirjaga vastuväite, et LTTG § 3 kohane miinimumtöötasu maksmise kinnituse nõue rikub riigihankealaseid õigusnorme. Ta lisas oma tähtajal esitatud pakkumusele iga alltöövõtja kohta enda koostatud kinnitused. Ta ei esitanud aga kinnitust selle kohta, et ta ise kohustub maksma miinimumtöötasu.

25 Landau linn andis 25. juunil 2013 RegioPost'ile e-posti teel võimaluse esitada LTTG § 3 kohased tüüpkinnitused tagantjärele neljateistkümne päeva jooksul. Ühtlasi teatas ta, et selle nõude täitmata jätmise korral lükatakse pakkuja pakkumus tagasi.

26 RegioPost esitas 27. juuni 2013 aasta kirjaga veel kord juba esitatud vastuväite ja hoiatas, et kui pakkumus lükatakse tagasi, siis algatab ta riigihanke vaidlustusmenetluse.

27 Landau linn teatas RegioPost'ile 11. juuli 2013. aasta kirjaga, et LTTG § 3 alusel nõutava miinimumtöötasu maksmise kinnituse puudumise tõttu lükatakse tema pakkumus tagasi. Samas märkis hankija, et leping hanke 1. osa kohta sõlmitakse PostCon Deutschland GmbH-ga ja 2. osa kohta Deutsche Post AG-ga.

28 Vergabekammer Rheinland-Pfalz (Rheinland-Pfalzi liidumaa riigihangete vaidlustuskomisjon) jättis 23. oktoobri 2013. aasta otsusega RegioPost'i 15. juulil 2013 esitatud hanke vaidlustusavalduse rahuldamata, sedastades, et tema pakkumus lükati õigustatult tagasi, kuivõrd selles puudus miinimumtöötasu maksmise kinnitus, mida hankijal oli põhjendatult õigus nõuda.

29 Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellele esitati edasikaebus, leiab, et selle lahendamine sõltub küsimusest, kas ta peab jätma LTTG § 3 kohaldamata, sest see on liidu õigusega vastuolus.

30 Ta leiab täpsemalt, et LTTG § 3 lõige 1 sisaldab lepingu täitmisega seotud eritingimust, mis on direktiivi 2004/18 artikli 26 kohaselt lubatud ainult juhul, kui see on kooskõlas liidu õigusnormidega.

31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab aga, et tal ei ole võimalik seda kooskõla kontrollida, arvestades ka Euroopa Kohtu praktikat, iseäranis kohtuotsust Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189).

32 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et tõsiasi, et RegioPost on Saksamaal asutatud ettevõtja ja ka teiste pakkujate asukoht on selle liikmesriigi territooriumil, ei takista eelotsusetaotluse esitamist, sest küsimus, kas liikmesriigi õiguse säte tuleb jätta võimaliku vastuolu tõttu liidu õigusega kohaldamata, on õigusküsimus, millele vastamisel ei ole hankemenetluses ega hanke vaidlustusmenetluses osaleva isiku riiklik kuuluvus oluline.

33 Põhikohtuasjas käsitletava meetme kooskõla osas ELTL artikli 56 lõikega 1 märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et teistes liikmesriikides kui Saksamaa Liitvabariigis asutatud ettevõtjate kohustuse tõttu kohandada nende töötajatele makstavaid palku tööde teostamise kohas Saksamaal kehtivate palgatasemetega, mis on tavaliselt kõrgemad, kaotavad need ettevõtjad madalamast tööjõukulust tuleneva konkurentsieelise, samas kui see eelis on tavaliselt vajalik selleks, et kompenseerida omamaiste ettevõtjate struktuurilisi eeliseid ja saada juurdepääs asjaomasele turule. LTTG § 3 lõikes 1 ette nähtud kohustus järgida miinimumtöötasu on seega takistuseks ettevõtjatele, kes on pärit teistest liikmesriikidest, mis on ELTL artikli 56 lõikega 1 põhimõtteliselt keelatud.

34 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et liidu õigusega ei ole vastuolus, kui nimetatud ettevõtjatele kohaldatakse LTTG § 3 lõiget 1, kui direktiivi 96/71 artikli 3 lõike 1 kohaldamise tingimused on täidetud. Selle kohtu arvates esineb aga selles osas küsitavusi.

35 Kohus märgib esiteks, et kuigi LTTG § 3 lõige 1 on küll õigusnorm, millega kehtestatakse miinimumtöötasu, ei taga see säte töötajatele oma tööandja poolt miinimumtöötasu maksmist. Nimelt piirdub liikmesriigi õigusnorm ainult keeluga, et hankijad ei või hankelepingut sõlmida pakkujatega, kes ei ole kinnitanud, et nad maksavad asjaomase hanke esemeks oleva töö tegijatele miinimumtöötasu.

36 Nimetatud kohus märgib teiseks, et LTTG § 3 lõikes 1 ette nähtud kohustus seoses miinimumpalgaga puudutab ainult hankija töötajaid, kes teevad asjaomase avaliku sektori hanke esemeks olevat tööd. Eraõigusliku lepingu täitmiseks tööle võetud töötajal ei ole aga vähem õigust sotsiaalkaitsele kui avaliku sektori hankelepingu täitmiseks tööle võetud töötajal.

37 Kohtuotsuse Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189) mõju kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Saksa õigusteadlased on eelkõige väitnud, et seda kohtuotsust tuleb mõista nii, et direktiivi 96/71 artikli 3 lõikega 1 on kooskõlas selline õigusnorm nagu LTTG § 3 lõige 1, mis näeb ette vähemalt miinimumtöötasu maksmise, isegi kui seda tuleb täita ainult avaliku sektori hangete valdkonnas, samas kui nõutakse üksnes kollektiivlepingute, mitte aga õigusnormide üldkohaldatavust.

38 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb eeltoodud seisukoha õigsuses. Ta leiab, et oleks ebaloogiline tõlgendada nimetatud direktiivi artikli 3 lõiget 1 selliselt, et see nõuab, et kollektiivlepingutes kehtestatud miinimumtöötasu maksmise kohustus oleks üldkohaldatav, hõlmates kõiki samal kutsealal tegutsevaid töötajaid, olenemata sellest, kas nad on tööle võetud avaliku sektori hangete või erasektori tellimuste täitmiseks, samas kui miinimumtöötasu kehtestavate õigusnormide sätete kohaldamisala võis olla piiratud ainult avaliku sektori hangete täitmiseks tööle võetud töötajatega.

39 Nimetatud kohus leiab, et kui tuleb asuda seisukohale, et selline liikmesriigi õigusnorm nagu LTTG § 3 lõige 1, millega kehtestatakse pakkujatele ja nende alltöövõtjatele kohustus maksta oma töötajatele, kelle ülesanne on teha hanke esemeks olevad tööd, miinimumtöötasu, on kooskõlas ELTL artikliga 56, on vaja uurida, kas nimetatud liikmesriigi õigusnormis selle kohustuse rikkumise korral ette nähtud sanktsioon, s.o pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamine, on kooskõlas direktiivi 2004/18 artikliga 26.

40 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et see kooskõla on kaheldav, sest kuigi LTTG § 3 lõikes 1 on tegemist lepingu täitmisega seotud eritingimusega nimetatud direktiivi artikli 26 tähenduses, ei ole selles hankemenetlusest kõrvaldamise põhjusena sellise eritingimuse rikkumist ette nähtud. Selline kõrvaldamise põhjus ei oleks lisaks arusaadav, kuna töövõtja poolt sellistest eritingimustest, millega ta nõustus, kinnipidamise küsimus tekib alles siis, kui ettevõtjaga sõlmitakse hankeleping. Seega ei ole tegemist kvalitatiivse valikutingimusega, mis võib õigustada pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamist.

41 Nimetatud kohus on seisukohal, et pakkumuse tagasilükkamise sanktsioon LTTG § 3 lõike 1 rikkumise korral ei põhine kehtival õigustusel, kuna selles sättes ette nähtud kohustused on ainult deklaratiivsed.

42 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et see sanktsioon tundub kasutu, kuna sellises hankemenetluses, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kuulub LTTG § 3 lõikes 1 ette nähtud kohustus maksta miinimumtöötasu nende kohustuste hulka, mis on esitatud nii hanketeates kui ka tehnilises kirjelduses, millega töövõtja on pärast hankelepingu sõlmimist lepinguliselt seotud ja mille täitmise tagamiseks on LTTG § 7 lõikes 1 ette nähtud leppetrahv.

43 Neil asjaoludel otsustas Oberlandesgericht Koblenz (Koblenzi piirkondlik kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELTL artikli 56 esimest lõiku koostoimes direktiivi [96/71] artikli 3 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis annab hankijatele õiguse sõlmida hankelepinguid üksnes pakkujatega, kes ise ja kelle alltöövõtjad kinnitavad pakkumuse esitamisel kirjalikult, et nad maksavad hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele avaliku sektori hangete, kuid mitte erasektori tellimuste puhul seadusega kehtestatud miinimumtöötasu, kui sellist miinimumtöötasu ei ole kehtestatud ei üldkohaldatavates õigusaktides ega pakkujate ja nende võimalike alltöövõtjate suhtes üldiselt kohaldatavas siduvas kollektiivlepingus?

2. Juhul kui esimesele küsimusele tuleb vastata eitavalt, kas hankeid käsitlevat liidu õigust, eelkõige direktiivi [2004/18] artiklit 26, tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus selline liikmesriigi õigusnorm nagu LTTG § 3 lõike 1 kolmas lause, mis näeb ette pakkumuse kohustusliku tagasilükkamise juhul, kui pakkuja jättis pakkumusele lisamata eraldi kinnituse sellise kohustuse täitmise kohta, mille ta oleks pidanud pakkumuse edukaks tunnistamise korral lepingust tulenevalt täitma ka ilma asjaomast kinnitust pakkumusele lisamata?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

44 Landau linn ning Saksamaa ja Itaalia valitsus väidavad, et esimene küsimus ei ole vastuvõetav, kuna – nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on möönnud – põhikohtuasjas puudub igasugune piiriülene mõju, sest kõik põhikohtumenetluse esemeks olevas hankemenetluses osalenud ettevõtjad asuvad selle liikmesriigi territooriumil, kus asub hankija, s.o Saksamaa Liitvabariigis. Kuna piiriülene mõju puudub, siis ei ole Euroopa Kohus pädev võtma seisukohta, kas põhikohtuasjas käsitletav meede on kooskõlas direktiiviga 96/71 ja/või ELTL artikliga 56. Itaalia valitsus vaidleb sarnastel põhjustel vastu ka teisele küsimusele.

45 Need vastuväited tuleb tagasi lükata.

46 Esmalt tuleb meenutada, et asjaolu, et liikmesriigi kohus on eelotsuse küsimuses vormiliselt viidanud liidu õiguse teatavatele sätetele, ei takista Euroopa Kohut esitamast sellele kohtule kogu tõlgenduslikku teavet, mis võib viimasel aidata menetletavat kohtuasja lahendada, olenemata sellest, kas liikmesriigi kohus on neile aspektidele oma küsimustes viidanud või mitte. Sellega seoses on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud aspektide kogumist ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (vt eelkõige kohtuotsus Vicoplus jt, C-307/09–C-309/09, EU:C:2011:64, punkt 22).

47 Selleks et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik vastus, tuleb esimest küsimust kõigepealt analüüsida, pidades silmas liidu õiguse sätet, mis seda konkreetselt reguleerib, s.o direktiivi 2004/18 artiklit 26 – sätet, millele viitab muide konkreetselt oma teises küsimuses ka eelotsusetaotluse esitanud kohus (vt analoogia alusel kohtuotsus Rüffert, C-346/06, EU:C:2008:189, punkt 18).

48 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, eelkõige Vergabekammer Rheinland-Pfalzi (Rheinland-Pfalzi liidumaa riigihangete vaidlustuskomisjon) otsusest, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 28, nähtub selgelt, et nimetatud direktiiv on põhikohtuasjas kohaldatav, kuna asjaomase hanke hind on palju kõrgem, kui selle direktiivi kohaldamiseks on vaja; põhikohtuasja asjaolude ajal oli selleks piirmääraks kehtestatud 200 000 eurot.

49 Kuna käesolevas asjas on direktiiv 2004/18 kohaldatav, mida ükski kirjalikke seisukohti esitanud või Euroopa Kohtu kohtuistungil kohal olnud huvitatud isik ei ole muide vaidlustanud, on küsimus mõne selle sätte, käesoleval juhul artikli 26 tõlgendamise kohta vastuvõetav, isegi kui see on esitatud – nagu käesolevas asjas – sellises vaidluses, mille kõik asjaolud on seotud ainult ühe liikmesriigiga.

50 Lisaks, isegi kui käesolevas asjas piirduvad kõik selle vaidluse asjaolud ainult ühe liikmesriigiga, on Euroopa Kohus pädev tegema ELTL artikli 56 alusel otsuse siis, kui nimetatud direktiivis ette nähtud ühtlustamise tase seda lubab.

51 Nimelt, kuna põhikohtuasjas käsitletava hanke hind ületab selgelt selle direktiivi kohaldamiseks ette nähtud asjassepuutuvat piirmäära, tuleb asuda seisukohale, et hanke puhul on täheldatav kindel piiriülene huvi. Seega ei saa kuidagi välistada, et muudes liikmesriikides kui Saksamaa Liitvabariigis asutatud ettevõtjad on pärast hanketeate avaldamist huvitatud nimetatud hankes osalemisest, isegi kui nad on lõplikult otsustanud, et nad ei osale selles põhjustel, mis on kõikide puhul erinevad, kuid mis võivad mõne ettevõtja puhul, kes asuvad liikmesriikides, kus elatustase ja kehtiv palga alammäär on oluliselt madalam kui Rheinland-Pfaltzi liidumaal, olla seotud sõnaselgelt ette nähtud kohustusega maksta selle liidumaa poolt kehtestatud palga alammäära.

52 Sellest tuleneb, et esimene küsimus, mis on sõnastatud nii, et see puudutab ennekõike direktiivi 2004/18 artikli 26 tõlgendamist, ning teine küsimus on vastuvõetavad.

Sisulised küsimused

Esimene küsimus

53 Arvestades eespool seoses eelotsusetaotluse vastuvõetavusega esitatud kaalutlusi, tuleb asuda seisukohale, et eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib esimeses küsimuses sisuliselt, kas direktiivi 2004/18 artiklit 26 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi piirkondliku üksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis nõuavad pakkujatelt ja nende alltöövõtjatelt, et nad kinnitaksid nende pakkumusele lisatud kirjalikus kinnituses, et nad maksavad hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele neis õigusnormides kehtestatud miinimumtöötasu.

54 Seoses sellega tuleb sellist liikmesriigi õigusnormi nagu LTTG § 3 selles osas, milles selles on kõikide pakkujate ja nende alltöövõtjate jaoks ette nähtud, et nad kinnitavad hankijale, et maksavad oma töötajatele, kelle ülesandeks on teha asjaomase hanke esemeks olevad tööd, seaduses kindlaks määratud miinimumpalka, lugeda selle direktiivi artikli 26 tähenduses „lepingu täitmisega seotud eritingimuseks", mis on seotud „sotsiaalprobleemidega".

55 Käesoleval juhul oli see eritingimus esitatud nii hanketeates kui ka tehnilises kirjelduses, nii et selles artiklis ette nähtud läbipaistvuse menetlustingimus on täidetud.

56 Lisaks nähtub sama direktiivi põhjendusest 33, et lepingu täitmise eritingimus on liidu õigusega kooskõlas juhul, kui see ei ole otseselt ega kaudselt diskrimineeriv. Selge on see, et selline liikmesriigi õigusnorm nagu põhikohtuasjas vastab sellele tingimusele.

57 Peale selle peab Euroopa Kohtu praktika kohaselt liidu tasandil ammendavalt ühtlustatud valdkonnas siseriiklikku meedet hindama selle ühtlustamismeetme sätteid, mitte esmast õigust arvestades (vt selle kohta eelkõige kohtuotsused DaimlerChrysler, C-324/99, EU:C:2001:682, punkt 32; Brzeziński, C-313/05, EU:C:2007:33, punkt 44, ja komisjon *vs.* Ungari, C-115/13, EU:C:2014:253, punkt 38).

58 Direktiivi 2004/18 artikli 26 kohaselt võidakse kehtestada lepingu täitmisega seotud eritingimusi, „kui need on kooskõlas ühenduse õigusega".

59 Sellest tuleneb, et nimetatud direktiiv ei reguleeri ammendavalt hankelepingute täitmise eritingimusi, nii et põhikohtuasjas käsitletavaid õigusnorme võib analüüsida liidu esmase õiguse seisukohast.

60 Kuna see on nii, siis vastavalt direktiivi 2004/18 põhjendusele 34 tuleb selle analüüsi käigus, kas põhikohtuasjas käsitletav liikmesriigi meede on kooskõlas liidu õigusega, kontrollida, kas piiriüleste olukordade suhtes, kui ühe liikmesriigi töötajad osutavad riikliku lepingu alusel teenuseid teises liikmesriigis, kehtivad direktiiviga 96/71 sätestatud miinimumtingimused, mida asukohamaa peab lähetatud töötajate suhtes täitma.

61 Käesolevas asjas tuleb sedastada, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, milline on põhikohtuasjas käsitletava liikmesriigi meetme mõju väljaspool Saksamaa territooriumi asuvatele ettevõtjatele, kes võisid olla huvitatud vaadeldavast hankemenetluses osalemisest ja näha ette, et nad lähetavad oma töötajad Saksamaa territooriumile, põhjusel et need ettevõtjad võisid sellest osalemisest loobuda neile kehtestatud kohustuse tõttu pidada kinni LTTG-s kehtestatud miinimumpalga nõudest. Seega tuleb seda liikmesriigi meedet analüüsida direktiivi 96/71 artikli 3 lõiget 1 arvesse võttes.

62 Seoses sellega tuleb sedastada, et sellist sätet nagu LTTG § 3 tuleb lugeda „õigusnormiks" nimetatud direktiivi artikli 3 lõike 1 esimese lõigu esimese taande tähenduses, mis näeb ette „töötasu miinimummäära" sama direktiivi artikli 3 lõike 1 esimese lõigu punkti c tähenduses. Nimelt esiteks vastupidi Alamsaksi liidumaa riigihangete seadusele, mida käsitleti kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189), on sellises õigusnormis nagu LTTG § 3 nimetatud

miinimumtöötasu kehtestatud normis endas. Teisest küljest ei olnud põhikohtuasja asjaolude ajal ei AEntG-s ega üheski teises liikmesriigi õigusnormis kehtestatud postiteenuste sektori jaoks madalamat töötasu määra.

63 Seda seisukohta ei saa seada kahtluse alla seetõttu, et vaadeldav liikmesriigi meede on kohaldatav avaliku sektori hangetele, kuid mitte erasektori tellimustele, kuna direktiivi 96/71 artikli 3 lõike 8 esimeses lõigus määratletud üldkohaldatavuse tingimus on kohaldatav ainult selle direktiivi artikli 3 lõike 1 esimese lõigu teises taandes silmas peetud kollektiivlepingutele või vahekohtuotsustele.

64 Veelgi enam, kuna põhikohtuasjas käsitletav liikmesriigi meede kuulub direktiivi 2004/18 artikli 26 kohaldamisalasse, mis lubab teatavatel tingimustel kehtestada avaliku sektori hangete puhul miinimumtöötasu, ei ole nõutud, et see meede laieneks väljapoole seda spetsiifilist valdkonda nii, et see kehtestatakse üldiselt kõikide hangete puhul, sealhulgas erasektori tellimuste puhul.

65 Nimelt on see, et liikmesriigi meetme kohaldamisala piirdub avaliku sektori hangetega, ainult selle asjaolu tagajärg, et on olemas seda valdkonda spetsiifiliselt reguleerivad liidu õigusnormid, käesoleval juhul need, mis on ette nähtud direktiivis 2004/18.

66 Direktiivi 2004/18 artikkel 26 koostoimes direktiiviga 96/71 lubab liikmesriigil avaliku sektori hankelepingu sõlmimise käigus ette näha selle direktiivi artikli 3 lõike 1 esimese lõigu punktis c nimetatud kohustuslikku miinimumkaitset tagava normi nagu see, mille üle käib vaidlus põhikohtuasjas ja mis näeb ette, et teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjad peavad järgima vastuvõtvasse liikmesriiki selle hankelepingu täitmiseks lähetatud töötajatega seoses miinimumtöötasu nõuet. Selline norm kuulub nimelt sellise kaitsetaseme juurde, mis nimetatud töötajatele tuleb tagada (vt selle kohta kohtuotsus Laval un Partneri, C-341/05, EU:C:2007:809, punktid 74, 80 ja 81).

67 Direktiivi 2004/18 artikli 26 selline tõlgendus saab kinnitust, kui seda tõlgendada ELTL artiklist 56 lähtuvalt, kuna nimetatud direktiivi eesmärk on eelkõige viia ellu teenuste osutamise vabadust, mis on üks aluslepinguga tagatud põhivabadustest (vt analoogia alusel kohtuotsus Rüffert, C-346/06, EU:C:2008:189, punkt 36).

68 Nimetatud direktiivi põhjendusest 2 nähtub muu hulgas, et kooskõlastavaid sätteid, mis on teatavat maksumust ületavate riigihankelepingute jaoks selles direktiivis ette nähtud, tuleks tõlgendada aluslepingu eeskirjade ja põhimõtete, sealhulgas teenuste osutamise vabadust puudutavate eeskirjade ja põhimõtete kohaselt.

69 Selles osas tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et kui siseriiklike sätete alusel pannakse hankija asukoha liikmesriigist erinevas liikmesriigis – kus palga alammäär on madalam – asuva pakkuja alltöövõtjale kohustus maksta miinimumtöötasu, siis on see täiendav majanduslik kulutus, mis võib nende teenuste osutamist vastuvõtvas riigis keelata, takistada või muuta vähem soodsaks. Seega võib selline meede nagu põhikohtuasjas kujutada endast takistust ELTL artikli 56 tähenduses (vt selle kohta eelkõige kohtuotsus Bundesdruckerei, C-549/13, EU:C:2014:2235, punkt 30).

70 Selline liikmesriigi meede võib olla põhimõtteliselt õigustatud töötajate kaitse eesmärgiga (vt selle kohta kohtuotsus Bundesdruckerei, C-549/13, EU:C:2014:2235, punkt 31).

71 Siiski, nagu märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, tekib küsimus, kas kohtuotsuse Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189) punktidest 38–40 järeldub, et sellise põhjendusega ei saa nõustuda põhjusel, et LTTG § 3 lõikes 1 ette nähtud miinimumtöötasu on kohaldatav ainult avaliku sektori hangetele, mitte erasektori tellimustele.

72 Sellele küsimusele tuleb vastata eitavalt.

73 Nimelt nähtub kohtuotsuse Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189) punktidest 38–40, et kui Euroopa Kohus järeldas selle kohtuotsuse aluseks olevas asjas käsitletava riikliku meetme ELTL artikliga 56 kooskõla analüüsimise käigus, et seda meedet ei saa õigustada töötajate kaitse eesmärgiga, tugines ta teatavatele nimetatud meetmele eriomastele tunnustele, mis erinevad ilmselgelt põhikohtuasjas käsitletava meetme omadest.

74 Kohtuotsuses Rüffert (C-346/06, EU:C:2008:189) tugines Euroopa Kohus järeldusele, et selle kohtuotsuse aluseks olevas asjas on tegemist kollektiivlepinguga, mis on siduv üksnes ühele osale ehitussektorist ega hõlma erahanketurgu ning mida ei ole tunnistatud üldiselt kohaldatavaks. Lisaks märkis Euroopa Kohus, et selle kollektiivlepinguga kehtestatud palga alammäär on kõrgem AEntG alusel selles sektoris kohaldatavast palga alammäärast.

75 Põhikohtuasjas käsitletava meetmega kehtestatud miinimumpalk on ette nähtud õigusnormis, mis on kohustuslikku miinimumkaitset kehtestava normina põhimõtteliselt üldkohaldatav kõikides Rheinland-Pfalzi liidumaal korraldatavates hankemenetlustes, olenemata sektorist, mida need puudutavad.

76 Lisaks kehtestavad need õigusnormid minimaalse sotsiaalkaitse, kuna põhikohtuasja asjaolude ajal ei olnud ei AEntG-s ega üheski muus liikmesriigi õigusnormis ette nähtud madalamat palga alammäära postiteenuste sektoris.

77 Kõiki eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2004/18 artiklit 26 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega ei ole vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis nõuavad pakkujatelt ja nende alltöövõtjatelt, et nad kinnitaksid kirjalikus kinnituses, mis tuleb nende pakkumusele lisada, et nad maksavad hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele neis õigusnormides kehtestatud miinimumtöötasu.

Teine küsimus

78 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib oma teises küsimuses sisuliselt, kas direktiivi 2004/18 artiklit 26 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette selliste pakkujate ja nende alltöövõtjate hankemenetlusest kõrvaldamise, kes keelduvad võtmast kohustust maksta hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele neis õigusnormides kehtestatud miinimumtöötasu, esitades kirjaliku kinnituse, mis tuleb pakkumusele lisada.

79 Esimesele küsimusele antud vastusest tuleneb, et nimetatud artiklit 26 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega ei ole vastuolus, kui sellised liikmesriigi piirkondliku üksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis nõuavad pakkujatelt ja nende alltöövõtjatelt, et nad kinnitaksid kirjalikus kinnituses, mis tuleb nende pakkumusele lisada, et nad maksavad hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele neis õigusnormides kehtestatud miinimumpalka.

80 LTTG § 3 lõikes 1 on samuti ette nähtud, et kui seda deklaratsiooni pakkumuse esitamise ajal ei lisata ja kui seda ei esitata ka pärast hankija nõudmist, jäetakse see pakkumus hindamisest välja.

81 Lisaks näeb LTTG § 7 ette sanktsioonide süsteemi, mida kohaldatakse erinevates olukordades, kui selline kirjalik kinnitus on pakkumisele lisatud, kuid kui seda ei täideta hankelepingu täitmise ajal. See süsteem ei ole asjakohane põhikohtuasjas, mis puudutab sellise pakkuja hankemenetlusest kõrvaldamist, kes keeldus sellise nõusoleku lisamisest oma pakkumisele.

82 Käesolevas asjas jäeti RegioPost põhikohtuasjas käsitletavas hankemenetluses osalemisest välja, kui ta oli keeldunud parandamast oma pakkumist, lisades sellele kirjaliku kinnituse täita kohustust maksta LTTG § 3 lõikes 1 ette nähtud miinimumpalka.

83 Selles hankemenetluses osalemisest väljajätmist ei saa aga lugeda sanktsiooniks. See on ainult selle kohustuse täitmata jätmise tagajärg, mis seisneb selles, et lisatakse kirjalik kinnitus täita LTTG § 3 lõikes 1 ette nähtud kohustust, mis on vaadeldavas hanketeates sõnastatud eriti läbipaistvalt ja mille eesmärk on algusest peale rõhutada direktiivi 2004/18 artikliga 26 lubatud miinimumkaitset puudutava kohustusliku tingimuse täitmise tähtsust.

84 Seega lisaks sellele, et viimati nimetatud artikliga ei ole vastuolus nõuda kirjalikku kinnitust selle kohta, et täidetakse nimetatud tingimust, lubab see eelnimetatud väljajätmise kohaldamist.

85 Selle miinimumkaitset puudutava kohustusliku normi tähtsus tuleneb lisaks ka direktiivi 2004/18 põhjendusest 34 selles osas, milles see sätestab, et kui siseriiklikud õigusaktid sisaldavad selliseid, eelkõige töötingimustega seotud sätteid, võib nende kohustuste täitmata jätmist käsitleda raske eksimusena ametialaste käitumisreeglite vastu või asjaomase ettevõtja ametialaste käitumisreeglite rikkumisena, mille alusel võib kõnealuse ettevõtja riigihankelepingu sõlmimise menetlusest välja arvata.

86 Lisaks ei ole sund, mis tähendab pakkujatele ja teatavatel juhtudel nende alltöövõtjatele kohustust lisada nõusolek täita miinimumpalga maksmise kohustust, nagu on ette nähtud LTTG § 3 lõikes 1, liiga range, kuna viimati nimetatud isikud võivad piirduda ainult sellega, et täidavad eelnevalt koostatud vormi.

87 Majandustegevuses osaleja hankemenetlusest kõrvaldamise, mis on ette nähtud LTTG § 3 lõikes 1, vajalikkus ja proportsionaalsus tuleneb ka asjaolust, et see säte näeb sõnaselgelt ette, et pakkuja kõrvaldatakse hankemenetlusest ainult siis, kui ta keeldub – nagu põhikohtuasjas – pärast seda, kui tal palutakse oma pakkumust nimetatud nõusolekuga täiendada, seda tegemast.

88 Kõikidest eespool esitatud kaalutlustest tuleneb, et teisele küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2004/18 artiklit 26 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega ei ole vastuolus sellised liikmesriigi piirkondliku üksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette selliste pakkujate ja nende alltöövõtjate hankemenetlusest kõrvaldamise, kes keelduvad kinnitamast kirjalikus kinnituses, mis tuleb nende pakkumusele lisada, et nad maksavad hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele neis õigusnormides kehtestatud miinimumtöötasu.

Kohtukulud

89 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (muudetud komisjoni 30. novembri 2011. aasta määrusega (EL) nr 1251/2011) artiklit 26 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega ei ole vastuolus sellised liikmesriigi piirkondliku üksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis nõuavad töövõtjatelt ja nende alltöövõtjatelt, et nad kinnitaksid kirjalikus kinnituses, mis tuleb nende pakkumusele lisada, et nad maksavad hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele neis õigusnormides kehtestatud miinimumtöötasu.**

2. **Direktiivi 2004/18 (muudetud määrusega nr 1251/2011) artiklit 26 tuleb tõlgendada selliselt, et sellega ei ole vastuolus sellised liikmesriigi piirkondliku üksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette selliste pakkujate ja nende alltöövõtjate hankemenetlusest**

kõrvaldamise, kes keelduvad kinnitamast kirjalikus kinnituses, mis tuleb nende pakkumusele lisada, et nad maksavad hanke esemeks olevaid töid teostavatele töötajatele neis õigusnormides kehtestatud miinimumtöötasu.

Allkirjad